

KEMI-TORNION AMMATTIKORKEAKOULU

Kiusaaminen päiväkodissa
Henkilökunnan näkemyksiä lasten keskuudessa tapahtuvasta kiusaamisesta

Saari Toni

Sosiaalialan opinnäytetyö
Lapsi- ja nuorisotyö
Sosionomi(AMK)

KEMI 2011

Tekijä(t):	Saari Toni
Opinnäytetyön nimi:	Kiusaaminen päiväkodissa ”Henkilökunnan näkemyksiä lasten keskuudessa tapahtuvasta kiusaamisesta”
Sivuja (+liitteitä):	33+2
Opinnäytetyön kuvaus:	<p>Opinnäytetyössäni tarkastelen pienen paikkakunnan päiväkodin henkilökunnan kokemuksia ja näkemyksiä, siitä millaista kiusaamista päiväkodissa esiintyy lasten keskuudessa. Haastattelun avulla pyrin selvittämään millaista kiusaamista lasten keskuudessa esiintyy, kuinka henkilökunta puuttuu siihen ja miten sitä voi ennaltaehkäistä.</p> <p>Teoreettinen ja käsitteellinen esittely:</p> <p>Keskeiset teoreettiset käsitteeni liittyvät kiusaamiseen ja lapsen sosiaaliseen kehitykseen. Kiusaamisen muodot, syyt, ehkäisy ja puuttuminen liittyvät olennaisesti tutkimusongelmiini, ja antavat teoriapohjan haastattelun analysoinnille ja johtopäätöksille. Sosiaalisesta kehityksestä voi ymmärtää lapsen käyttäytymistä eri ikävuosina.</p> <p>Metodologinen esittely:</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytän kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta. Haastattelumenetelmänä käytän teemahaastattelua ryhmähaastattelun muodossa. Tutkimuksen kohderyhmä koostuu kolmesta päiväkodissa työskentelevästä henkilöstä.</p> <p>Keskeiset tutkimustulokset:</p> <p>Kiusaamista esiintyy lasten keskuudessa jo päiväkodissa. Kiusaamismuotoja on sekä fyysisiä että psyykkisiä, kuten lyöminen tai leikistä poissulkeminen. Puuttumiskeinoina parhaita ovat pikainen puuttuminen kiusaamiseen ja keskustelu lapsen kanssa sekä yhteydenotto vanhempiin. Kiusaamisen ehkäisykeinoista parhaita ovat pienet ryhmäkoot ja lasten valvonnan tehostaminen.</p> <p>Johtopäätökset:</p> <p>Kiusaamismuodot sekä kiusaamiseen puuttuminen olivat samankaltaisia myös toiseen tutkimukseen verrattaessa. Kiusaamisen ehkäisyssä on huomioitava monia eri asioita, kuten kodin ja päiväkodin välinen yhteistyö. Myös eroavaisuuksia aiempiin tutkimuksiin verrattaessa löytyi, esimerkiksi kiusaajan fyysisien ominaisuuksien vaikutus kiusaamiseen.</p>
Asiasanat:	Päiväkoti, kiusaaminen, lapsen sosiaalinen kehitys

Author(s):	Saari Toni
Title:	Bullying in kindergarten “Staffs views about bullying among children”
Pages (+appendixes):	33+2
<p>Thesis description:</p> <p>The aim of this thesis was to describe the experiences and views of a small community kindergartens staffs of bullying in kindergarten among children. With the help of interview I’m trying to research what kind of bullying there is among children and how to prevent it or how to find resources to intervene with it.</p> <p>Theoretical summary:</p> <p>The main theoretical concepts in this thesis are bullying and child’s social evolution. The way of bullying the causes of bullying preventing it and interfering with it are related with the problems of research. The social evolution of children helps understanding children’s behaviour in different ages.</p> <p>Methodological summary:</p> <p>Thesis was a qualitative research. The method of interview was theme interview and an interview was done in a group. Staffs were interviewed for the thesis.</p> <p>Main results:</p> <p>As the results there are bullying in kindergarten among children and there is different kinds of bullying like physical and psychological bullying. The best ways of interfering in bullying were fast interfering and discussion with parents and children. The best ways of preventing were small group sizes and increasing supervising among children</p> <p>Conclusions:</p> <p>The ways of bullying and interfering in bullying were related to another research of same kind. There are many different things included preventing bullying like cooperation with home and kindergarten. There were also differences with my thesis and other research like teaser’s physical features effect in bullying.</p>	
<p>Key words: Kindergarten, bullying, social evolution of child</p>	

Sisältö

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

JOHDANTO	5
1. Kiusaamisen määrittelyä	7
1.1 Kiusaamisen eri muotoja.....	8
1.2 Syitä kiusaamiseen	8
1.3 Kiusaamisen ehkäisy	9
1.4 Kiusaamiseen puuttuminen	10
2. Lapsen sosiaalinen kehitys	12
2.1 Empatia, moraalit ja itsetunto.....	12
2.2 Lapsi ja aggressio	13
3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	17
3.1 Kvalitatiivinen tutkimus	18
3.2 Teemahaastattelu ja tutkimusjoukon valinta	19
3.3 Haastattelun analyysi	21
4. TUTKIMUKSEN TULOKSET	23
4.1 Haastateltavien näkemykset lasten keskuudessa tapahtuvasta kiusaamisesta.	23
4.2 Keinoja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn.....	25
4.3 Kiusaamiseen puuttuminen	26
5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	28
5.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	28
5.2 Johtopäätökset.....	29
5.2 Pohdinta.....	32
LÄHTEET.....	34
LIITTEET	35

JOHDANTO

Olen suuntautunut opinnoissani lapsi- ja nuorisotyöhön ja valitsin aiheekseni henkilökunnan kokemukset kiusaamisesta päiväkodissa kiinnostukseni vuoksi. Olen suorittanut yhden harjoittelun päiväkodissa, ja työskennellyt aikaisemmin ala-asteella opettajana ja kouluavustajana. Työskentelin myös pari vuotta perhekodissa, joten kokemukseni kiusaamisesta eri-ikäisten lasten keskuudessa herättivät mielenkiinnon asian tutkimiseen. Huomasin myös, kuinka vaikeaa on aikuisena tunnistaa kiusaaminen, ja kuinka lapset osaavat tehdä sen huomaamattomasti.

Tarkoituksena on selvittää päiväkodin henkilökunnan näkemyksiä lasten keskuudessa tapahtuvasta kiusaamisesta ja siihen puutumisen keinoista, sekä kiusaamisen eri muodoista ja eroista tyttöjen ja poikien välillä tapahtuvasta kiusaamisesta.

Tavoitteenani on selvittää millaista kiusaamista henkilökunta on havainnut päiväkodissa, miten siihen puututaan, millaisia syitä kiusaamiseen liittyy ja miten kiusaamista päiväkodissa voidaan ehkäistä.

Teoriaosuudessa käsittelen kiusaamisen käsitettä ja sen eri muotoja. Avaan myös käsitteitä kiusaamiseen liittyen yleensä. Käyn läpi syitä kiusaamiseen ja kiusaamiseen puutumista. Esittelen työssäni myös lapsen kehityksen vaiheita niin psyykkisellä kuin sosiaalisella ja fyysisellä puolella.

Tutkimusosiossa pyrin saamaan vastauksia tutkimusongelmaani henkilökunnan haastattelujen avulla. Tutkimustapani on laadullinen eli kvalitatiivinen, koska perustan tutkimukseni yhteen päiväkotiin, ja saan näin ollen tarkempaa tietoa kiusaamisesta tällä paikkakunnalla. Käytän haastattelumuotona eli tutkimusmenetelmänä teemahaastattelua, jonka avulla pystyn pureutumaan yksityiskohtaisemmin kiusaamiseen.

Tulososiossa esittelen tutkimuksen tulokset ja kokoan yhteen tärkeimmät johtopäätökset haastattelusta. Tulososion jälkeen siirryn pohdinta osioon, jossa pohdin työni merkittävyyttä sekä vertailen tutkimustani muihin tutkimuksiin.

Pohdinta ja johtopäätös osiossa pohdin opinnäytetyöni onnistuneisuutta, miten sitä voisi hyödyntää jatkossa ja sen luotettavuutta. Vertailen myös opinnäytetyötäni toiseen tutkimukseen.

1. Kiusaamisen määrittelyä

Kiusaaminen on toimintaa, jossa yksi tai useampi ihminen käyttäytyy tietoisesti kielteisesti jotakin toista ihmistä kohtaan tai sulkee jonkun pois joukosta (Höistad 2001, 79–80).

Kiusaaminen on pitkäaikaista, toistuvaa henkistä, ruumiillista tai sosiaalista väkivaltaa, joka kohdistetaan yhteen kiusattuun. Kiusattu voi olla alakynnessä fyysisesti, sosiaalisesti tai henkisesti. Sosiaalisesti alakynnessä olevalla uhrilla ei ole välttämättä kavereita, kun taas kiusaajalla voi olla paljon kavereita puolellaan. Fyysisyys taas merkitsee, että toinen on isokokoisempi ja vahvempi kuin toinen. Henkinen alakynnessä oleva voi käyttäytyä alistuvasti tai kiusaaja voi alistaa kiusattua sekä saada muut kaverit puolelleen. (Hamarus 2008, 12.)

Salmivalli (2003, 11) määrittelee ja kertoo kiusaamisen olevan yhteen ja samaan henkilöön kohdistuvaa, toistuvaa tahallista vihamielistä käyttäytymistä. Yleensä kiusaamisessa on myös mukana epätasaväkisyys, eli kiusaaja on jollain tapaa vahvempi kiusattua. Vahvuuserot ovat joko fyysisiä, asemaan liittyviä määrään liittyviä. Määrä tarkoittaa, että kiusaajia voi olla monta. Kiusaajalla on yleensä valtaa ja voimaa, joita hän käyttää väärin.

Olweuksen (1992, 14–15) mukaan kiusaaminen on sellaista toimintaa, jossa kiusattu joutuu toistuvasti tai pidemmän aikaa kohtaamaan yhden tai useamman kiusaajan negatiivisia tekoja. Negatiivisia tekoja ovat, esimerkiksi tahallinen vammojen tuottaminen toiselle ja huonon olon tuottaminen toiselle.

Tyttöjen ja poikien kiusaamisessa on eroja. Poikien kiusaaminen on usein fyysistä ja verbaalista. Tyttöjen kiusaaminen on taas monta kertaa epäsuoraa aggressiota eli toimintaa jossa kiusattua vahingoitetaan juorujen avulla tai muita manipuloimalla. (Salmivalli 1998, 35–36.)

1.1 Kiusaamisen eri muotoja

Hiljainen kiusaaminen on tuijottamista, ilmeilyä, vaikenemista ja toisen huomioimatta jättämistä. Tällainen kiusaaminen on vaikeaa huomata ja se on myös yleisintä. Hiljaisen kiusaamisen uhrit ovat yleensä hiljaisia ja huomaamattomia, jotka eivät kerro kokemuksiaan kiusaamisesta. (Höistad 2003, 80–81.)

Sanallista kiusaamista on kuiskuttelu, juurujen levittäminen, riekkuminen, ahdistelu, matkiminen, pilkkaaminen, huomauttelu, pilan teko tai kikattelu. Sanallinen kiusaaminen on joskus helpompaa huomata kuin hiljainen kiusaaminen. (Höistad 2001, 82.) Sanallinen kiusaaminen eli verbaalinen aggressio on myös nimittelyä, ivaamista ja uhkailua. Tarkoituksena on halveksua kiusattua ja osoittaa kiusaajan valta-asema yhteisössä. (Hamarus 2008, 46.)

Fyysistä kiusaamista on ruumiillinen kiusaaminen. Se voi olla tönimistä tai sen voi peitellä leikkiin tai urheiluun. Fyysinen kiusaaminen yritetään tehdä piilossa, sillä siitä ei haluta jäädä kiinni. (Höistad 2003, 85.)

Kiusatun eristäminen muusta ryhmästä, juurujen levittäminen sekä selän takana pahan puhuminen on epäsuoraa kiusaamista. Lyöminen, potkiminen, haukkuminen ja huutaminen ovat taas suoraa kiusaamista, jossa kiusaajan negatiiviset teot kohdistuvat suoraan kiusattuun. Eristämisessä ja syrjimisessä kiusattu pyritään jättämään kokonaan pois sosiaalisesta ryhmästä. (Hamarus 2008, 45.)

1.2 Syitä kiusaamiseen

Kiusaajalla on yleensä ongelmia henkisessä hyvinvoinnissa. Kiusaaja voi huonosti ja hän ei ole tasapainoinen, vakaa tai empaattinen, sekä hänen itsetunnonsa voi olla ongelmia. Kiusaamisen avaintekijöitä ovat valta, pelko, ryhmäpaine, kateus sekä psykologiset projektiot. Valta ja aggressiivisuus ovat piirteitä jotka hallitsevat kiusaajaa. Kiusaajalla on tarve hallita muita ja kiusaamalla kiusaaja saa otteen aggressiostaan. Oma voimattomuus kompensoidaan vallankäytöllä. Kiusaajalla on pelko, että hän menettää valtansa jos ei kiusaa, ja jatka kiusaamista. (Höistad 2003, 64–65.)

Pelko on myös mukana kiusaamisessa monella eri tavalla. Lapset ovat vastanneet olevansa mukana kiusaamisessa pelon vuoksi. He pelkäävät itse tulevansa kiusatuiksi, jos eivät ole mukana kiusaamisessa. Myös pelko siitä, että joutuu ryhmän ulkopuolelle, ruokkii kiusaamista. Kiusaamistilanteessa kiusaaja ei yleensä ole yksin, vaan hänellä on mukana yksi tai useampia, jotka ovat kannustamassa kiusaajaa. Jos kaikki ovat ympärillä hiljaa, niin kiusaaja saa hiljaisen hyväksynnän kiusaamiselle. Paine ryhmässä voi kasvaa niin suureksi, että joku kiusaajista voi paineen alaisena joutua kiusaamaan henkilöä jota vastaan hänellä ei ole mitään. (Höistad 2003, 66–67.)

1.3 Kiusaamisen ehkäisy

Kiusaaja pitäisi saada ymmärtämään kiusaamisen eettisyys, eli kiusaajan pitäisi ymmärtää millainen kohtelu on toista kunnioittavaa. Jos kiusaaja ei ymmärrä tätä seikkaa, niin hän voi jatkaa kiusaamista, koska ei koe kiusaamista vääräksi. Kiusaajan kanssa käytävässä keskustelussa tulee painottaa, että kiusatessaan kiusaaja on käyttäytynyt eettisesti väärin kiusattua kohtaan. Tämän ymmärtäessään kiusaaja voi muuttaa käyttäytymistään aidosti, ja lopettaa kiusaajana olemisen. (Hamarus 2008, 125–126.)

Tärkeä asia lasten kasvatuksessa on empatiakyvyn vahvistaminen eli opettaa lapsille kykyä toimia huolehtivaisesti ja eläytyen. Kasvatusalan ihmisten näkökulmasta myönteisen käyttäytymisen opettaminen lapsille on tärkein asia. Lapsen empatiakykyyn vaikuttavat eniten kasvuympäristö ja oman kodin perusilmapiiri. Jos lapsi ei ole kotonaan oppinut empatiakykyä, niin voidaan sitä opettaa hänelle. Omat kokemukset, esikuvat, taidot ja myönteinen palaute ovat hyviä keinoja, jotka kehittävät lapsen empatiakykyä. Kun lapsi on saanut kotoaan huolenpitoa ja turvaa, niin hän on saanut samalla viestin omien tunteiden tärkeydestä vanhemmille sekä huomannut että kotona autetaan häntä ja ollaan tosissaan. Omiin kokemuksiin empatiasta liittyy lapsen lohduttaminen ja auttaminen kun lapsi itkee. Lapsi oppii, että hänellä on lupa osoittaa tunteensa. Lapsi näkee myös vanhempien ottavan huomioon hänen tunteensa. Esikuvat empatian kehityksessä ilmenevät aikuisten omana esimerkkinä. Aikuisten tulee toimia oikein ja neuvoa lasta miten pitäisi toimia missäkin tilanteessa. Lapselle on tärkeää nähdä, että aikuinen toimii oikein, ja aikuisen tulee myös kertoa miten ja miksi he toimivat tietyllä tavalla eri tilanteissa. Näin lapsi oppii esikuvien kautta empatiakykyä. (Höistad 2003, 166–168.)

Lapsen on tärkeää oppia sosiaalisessa kanssakäymisessä miten hänen käyttöksensä vaikuttaa toisiin. Lapsen on hyvä puhua muiden lasten kanssa ja jakaa tunteitaan heidän kanssaan. Tästä lapsi oppii, että muillakin on samanlaisia ajatuksia kuin hänellä itsellään. Kun lapsi sanoo jollekin toiselle pahasti, ja toinen vastaa tulevansa pahalle mielelle, niin lapsi oppii tilanteesta erittäin hyvin empatiataitoja. Kun lapsi käyttäytyy hyvin, häntä tulisi kehua välittömästi koko ryhmän kuullen. Ja taas lapsen käyttäytyessä huonosti, kannattaa keskustelu ja toruminen käydä kahden kesken. (Höistad 2003, 168–172.)

Kotona vanhemmillä on myös tärkeitä tehtäviä kiusaamisen ehkäisemiseksi. Vanhempien kannattaa ottaa puheeksi kiusaaminen ja puhua myös muista asioista, kuten kavereista. Kiusaamisesta puhuminen lapsen kanssa helpottuu, kun kotona ollaan kiinnostuneita lapsen asioista, ja saadaan kotiin luottamuksellinen ja turvallinen ilmapiiri. Lasta kannattaa kannustaa asioissa joissa hän on hyvä, ja kertoa lapselle, ettei tarvitse olla hyvä jokaisessa asiassa. (Hamarus 2008, 142–143.)

1.4 Kiusaamiseen puuttuminen

Kiusaamisen tulee puuttua välittömästi, kun sen havaitsee. Kiusaaja kannattaa ottaa kahdenkeskiseen puhutteluun, jossa kiusaajalle tulee ilmoittaa, ettei minkäänlaista kiusaamista hyväksytä. Jos kiusaajia on monia, niin jokainen kiusaaja kannattaa puhutella erikseen, ja puhuttelut olisi syytä pitää mahdollisimman nopeasti peräkkäin, etteivät kiusaajat pääse keskustelemaan kiusaamistilanteesta keskenään. Jos kiusaamistilanteessa on monia kiusaajia, niin on järkevää koota yksilökohtaisten keskustelujen jälkeen koko ryhmä koolle, ja ilmoittaa vielä kerran, ettei hyväksy kiusaamista. Kiusattua lasta tulee seurata uusien kiusaamistilanteiden välttämiseksi. Kodin kanssa tehtävä yhteistyö on myös todella tärkeässä asemassa kiusatun lapsen suojaamisen kannalta. Kiusaamistilanteen huomattuaan, pitäisi työntekijän olla yhteydessä kiusatun vanhempiin, ja neuvoa sekä auttaa heitä, sekä lisäksi kertoa heille myös kiusaamistilanne perinpohjaisesti. Tärkeä asia on myös, että työntekijä järjestää tapaamisen kiusatun ja kiusaajan vanhempien kesken. (Olweus 1992, 86–89.)

Salmivalli on sitä mieltä, että kiusaamiseen tulisi puuttua juuri siellä missä kiusaaminen tapahtuu, koska siellä puuttuminen tehoaa parhaiten. Kiusaamisen vähentämisessä tulisi keskittyä ryhmään, ja yksilökeskeisten menetelmien sijaan pitäisi siirtyä ryhmäkeskeisiin menetelmiin. Kiusaamisesta tulisi kertoa lapsille, ja selittää mitä kiusaaminen on, että lapset ymmärtäisivät mitkä asiat liittyvät kiusaamiseen. (Salmivalli 2003, 29, 55–56.)

2. Lapsen sosiaalinen kehitys

Yksi tärkeimmistä asioista lapsen sosiaaliselle kehitykselle on varhainen vuorovaikutus omiin vanhempiin. Kehitys alkaa heti lapsen synnyttyä, ja jatkuu koko elämän ajan. Toinen tärkeä asia sosiaalisen kehityksen tasapainoiselle kehitykselle on perusluottamuksen syntyminen. Lapsi tarvitsee vähintään yhden aikuisen johon luo turvallisen kiintymyssuhteen. Tämän kautta lapsi voi kehittyä tasapainoiseksi yksilöksi. Lapsen pitää pystyä luottamaan aikuiseen ja tämän läsnäoloon, sekä lapsen täytyy saada rakkautta ja lapsen tarpeisiin tulee vastata, jotta kiintymyssuhde on turvallinen. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi kokeilee, tutkii ja kyselee sekä oppii luottamaan itseensä. Toisen kuuntelemista, vuorotellen puhumista, itsensä ilmaisemista, ja aloitteen tekemistä eli sosiaalisia perustaitoja pitää harjoitella lapsuudessa. (Järvinen & Laine & Hellman-Suominen 2009, 54–55.)

2.1 Empatia, moraalit ja itsetunto

Empatialla tarkoitetaan kykyä myötäelää ja samaistua toisen tunteisiin. Kun lapsi saa rakkautta ja hänestä välitetään sekä hänelle asetetaan rajoja, kykenee hän empatiaan. Moraalilla tarkoitetaan sitä mikä on yksilöstä oikein ja väärin, ja mikä on hyvää ja paha. Moraali on arkipäivän sääntöjä, joita tarvitaan erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Järvisen ym. (2009, 54–56) mukaan sääntöjä on kolmenlaisia: moraalissääntöjä, sovinnaisuussääntöjä ja varovaisuussääntöjä. Moraalissäännöt liitetään oikeudenmukaisuuteen, luottamukseen, hyvinvointiin ja oikeuksiin. Sosiaalista vuorovaikutusta säätelevät ja jäsentävät sovinnaisuussäännöt, jotka ovat yhdenmukaista käyttäytymistä sivuavia sääntöjä. Terveyttä ja turvallisuutta säätelevät varovaisuussäännöt.

Järvinen ym. (2009, 56) esittävät myös kuusi asiaa, jotka lapsi tekee ottaessaan vastuun huonosta tai väärästä teosta. Ensinnäkin lapsi osaa myöntää, että on tehnyt väärin sekä suostuu puhumaan asiasta. Toiseksi lapsi kykenee kertomaan minkälaista haittaa tai vaaraa hänen teostaan oli muille ja osaa näin ymmärtää tehneensä väärin. Kolmantena asiana on anteeksipyyttäminen, jonka lapsi osaa sulavasti ja pyyteettömästi tehdä. Lapsen ymmärtäessä tehneensä väärin hän osaa myös hyvittää tai sovittaa tekonsa neuvottelemalla aikuisen kanssa miten voisi sen tehdä. Sovittuaan asian lapsi lupaa myös olla

toistamatta tekoaan. Aikuisen kanssa keskusteltuaan lapsi on myös valmis näyttämään esimerkkiä muille lapsille, etteivät muut lapset tekisi samaa virhettä.

Sinkkonen (1990 28–30) kirjoittaa kirjassaan ”Pienistä pojista kunnon miehiä”, että lasta voisi neuvoa, hänen ollessaan väkivaltainen eläytymään toisen asemaan, kysymällä miltä sinusta tuntuisi. Tällä keinolla lapsi oppii empatian taitoja.

2.2 Lapsi ja aggressio

Cacciatore (2007, 88–89) kertoo aggressiokasvusta, jossa lapsi itsenäistyy ja irtautuu omasta perheestä ja saa aggressioenergian voimavaraksi omaan käyttöön haasteellisten tunteiden avulla. Aggressiokasvussa tärkeässä roolissa on tarpeeksi turvallinen ja huomioiva aikuinen, joka antaa lapsen tunteille tilaa ja lapsi oppii selviytymään tunteistaan. Tärkeä tekijä ja tavoite aggressiokasvussa on myös saada lapselle omat rajat, itsearvos- tus ja itsesäätely. Aikuisen tukemana lapsi luottaa ihmissuhteeseen ja lapsi ei kasvata näin ollen yksinvaltaa väkivallalla. Luottamuksellinen ja turvallinen suhde aikuiseen sekä vuorovaikutussuhteet ovat avain rakentaviin vaihtoehtoihin väkivallan tilalle.

Sinkkonen (2008 136–139) määrittelee terveen aggression olevan välttämätön ja lapsen kehitystä tukeva voima. Aggressio on tunne, mutta väkivalta on vihamielinen teko toista kohtaan.

0-1-vuotiaan lapsen tärkein tarve on läheisyys. Vauvaa etsii myös turvaa itkemällä ja huutamalla. Lapsen aivot kehittyvät hurjaa vauhtia tässä iässä, ja lapsi oppii tunnistamaan jo tunteita, kuten vihan, pelon, surun, ilon, yllätyksen ja riemun. Lapsi tarvitsee tässä vaiheessa elämää turvallista ja rauhallista aikuista. Lapselle on myös parempi jos hänen ympärillään on useampia kiintymys- ja hoivasuhteita, koska useamman turvin lapsi voi muodostaa enemmän ja erilaisia kiintymyssuhteita. Lapsen itsetunnon saa vahvistumaan hoivalla ja hyvillä kohtaamisilla. Aikuisen ollessa masentunut vauvan itse- tunnon kehitys voi olla vaarassa, sillä masentunut aikuinen ei aina jaksaa hoitaa lasta yhtä hyvin kuin terve aikuinen. Itsetunnolle tärkeitä elementtejä ovat myös kosketus ja katsekontakti. (Cacciatore 2007, 96–97.)

1-2-vuotias lapsi oppii jo onko väkivalta sallittua. Mallioppimista tapahtuu läheisistä aikuisista myös aggression saralla sekä aggressiivisten tunteiden hallintatavoista. Lapsi tarvitsee vielä aikuisen apua tunteiden hallinnassa eikä osaa vielä hallita surua tai petymystä. Tämän ikäiselle lapselle on tärkeää, että ympäristö on turvallinen ja pysyvä. Lapsen rajoittaminen kannattaa tehdä äänensävyillä, toiminnalla ja ilmeillä, sillä lapsi ei vielä tajua kieltoja. Lasta ei kannata lyödä eikä kieltää vihaisesti, koska tällaiset eleet kertovat lapselle, että väkivalta on sallittua. Vaaralliset ja kielletyt asiat kannattaa estää asiallisesti ja johdonmukaisesti, että lapsi ymmärtää olevansa tärkeä. Itkun tullessa aikuisen kannattaa pysyä itse rauhallisena ja näin ollen opettaa lapselle tunteiden hallintaa. Tämän ikäiselle lapselle on erittäin tärkeää, ettei häntä uhata, eikä häneen kohdisteta väkivaltaa. (Cacciatore 2007, 99–101.)

2-3-vuotiaan lapsen aggressio voi herätä nopeasti, jos hän ei saa mitä hän haluaa. Kun lapsi on väsynyt, loukkaantunut, pelokas tai stressaantunut, voi hän saada voimakkaita tunnekuohuja ja reagoida tunteen avulla. Jos tunne ottaa lapsesta ylivallan, voi lapsi olla väkivaltainen. Lapsi oppii myös huomaamaan aikuisista millä keinoin saa tahtonsa läpi, ja alkaa usein toistaa niitä käyttäytymismalleja. Lapsen temperamentilla on myös vaikutusta aggressiokasvatuksessa. Tulinen temperamentti on usein vaikeampi, ja kasvatustaitoja vaaditaan enemmän kuin rauhallisilla lapsilla. Kun lapsi riehuu tai osoittaa mieltään, niin ei kannata pysähtyä negatiivisiin tunteisiin, sillä lapsi voi oppia että negatiivisesta tunteesta voi pyrkiä siirtymään positiiviseen. Lapselle pitää antaa mahdollisuus purkaa pahaa oloaan esimerkiksi menemällä huoneeseensa tai repimällä sanomalehtiä. Lapsen on myös saatava näyttää huonoja tunteita, jotta hänen itsetuntonsa kehittyisi oikeaan suuntaan. Tässä iässä lasta ei saa myöskään altistaa väkivallalle. Lasta voi joutua pitämään kiinni, kun hän on raivon vallassa. Kiinnipitäminen tai lyönnin estäminen tulee tehdä rauhallisesti ja määrätietoisesti, että lapsi oppii oikean käytösmallin. (Cacciatore 2007, 103–106.)

3-4-vuotias lapsi on oppinut jo uuden keinon ilmaista itseään. Lapsi osaa käyttää sanoja tunteiden ilmaisussa, eikä aina ilmaise itseään huutamalla tai riehumalla. Tämän ikäiselle lapselle tulee näyttää mallia tunnetilojen hallinnassa, sekä myös rauhoittumisen mallia. Lapsi osaa myös ajatella monimutkaisemmin pulmatilanteiden ratkaisumalleja sekä syitä ja seurauksia. Kun maltaa kuunnella kärsivällisesti lasta, oppii lapsi antamaan myös toisille puheenvuoron. Lapsi alkaa sietää jo haastavia tunteita, kuten kateutta, häpeää, ahdistusta ja vihaa, jos aikuinen pysähtyy keskustelemaan lapsen kanssa niistä.

Aikuisen kannattaa myös opettaa, että sopimuksista pidetään kiinni, koska lapsi oppii näiden kautta sanojen ja tekojen yhdenmukaisuutta. Sanoja joita aikuinen käyttää, tulee käyttää myönteisesti ja rakentavasti, eikä henkistä väkivaltaa tule käyttää, esimerkiksi nöyryyttämällä tai solvaamalla lasta. Kun lapsi tekee jotain väärin, tulee hänelle kertoa mitä hän teki väärin, miksi se oli väärin ja miten lapsen olisi pitänyt toimia. Jos näin ei menetellä, niin lapsi ei välttämättä ymmärrä tehneensä väärin, ja saattaa tuntea vain häpeää ja syyllisyyttä. Tehokas tapa tämän ikäiselle lapselle on antaa positiivista palautetta hyvin menneistä asioista. (Cacciatore 2007, 108–110.)

4-5-vuoden ikäisenä lapsi häivyttää oman pienuuden tunteen ja epävarmuuden kuvittelemalla olevansa mahtava ja taitava. Lapsi tarvitsee paljon kannustusta ja huomiota vanhemmiltaan hyvydestään ja taidoistaan. Jos lapsi ei saa huomiota hyvistä asioista, hän tavoittelee sitä huonojen asioiden kautta. Tässä vaiheessa lapsi luo itselleen myös itsetuntoa. Lapsen minäkuva tulisi tukea positiivisten asioiden kautta sekä kannattaa myös panostaa erilaisuuden ja yksilöllisyyden hyväksymiseen. On hyvä opettaa lapselle, että hän kelpaa sellaisenaan, eikä aina tarvitse olla paras. (Cacciatore 2007, 112–113.)

5-6-vuotias lapsi alkaa kiinnostua jo kavereiden mielipiteistä ja haluaa hyväksyntää myös kavereilta. Lapsi opettelee kaveruutta ja sosiaalisia taitoja toisen lapsen kanssa. Lapsi seuraa myös muita lapsia, ja osaa kommentoida heidän tekemisiään. Tässä vaiheessa hyvin tavallisia tunteita ovat kateus ja mustasukkaisuus sekä fyysiset yhteenotot että riidat kavereiden kanssa. Lapselle tulisi opettaa hyviä taitoja ystävytydessä, kuten tasa-arvoa ja väkivallattomuutta. Lapselle pitää kertoa myös, etteivät juorujen levittäminen, loukkaukset, uhkailu ja pakottaminen kuulu hyvään kaveruuteen. Lapselle kannattaa opettaa myös miten riidellään, sovitaan sekä toisten huomioonottamista, ja hyvä olisi myös puhua luottamuksesta, turvallisuudesta ja hyvien sanojen tekojen merkityksestä. Aikuisen esimerkistä lapsi oppii parhaiten käytöstapoja. Lapselle tulee opettaa myös, ettei hänen tarvitse alistua mihin tahansa. (Cacciatore 2007, 115–116.)

6-8-vuotias lapsi alkaa ymmärtää ja kiinnostua siitä mikä on oikein ja mikä väärin. Lapsi häpeää ja pelkää omien kasvojen menettämistä sekä lapsen kyky myötäelämiseen eli empatiaan alkaa kasvaa. Lapsi osaa asettua jo toisen asemaan, ja miettii miltä toisesta tuntuu. Lapsella voi olla kiusauksia valehdella, varastaa tai lainata, ja kiinni jäädessään lapsi kokee voimakasta syyllisyyttä ja katumusta sekä tunnustuksesta iso helpotuksen tunteen. Rehellisyyttä tulisi opettaa lapselle tässä iässä, koska lapsi tarvitsee tavan millä

toimia, jos kiusaus on kuitenkin voittanut rehellisyyden. Lapsen tulee opetella pyytämään ja antamaan anteeksi. Kiusaamisesta täytyy myös puhua lapsen kanssa. (Cacciatore 2007, 118–119.)

3. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksessani hyödynnän kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tavoitteena oli selvittää päiväkodin henkilökunnan kokemuksia päiväkodissa lasten keskuudessa tapahtuvasta kiusaamisesta. Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua ryhmähaastattelun muodossa. Valitsin laadullisen tutkimuksen, koska se soveltui tutkimuskysymysteni selvittämiseen paremmin kuin määrällinen tutkimus. Määrällinen tutkimus olisi myös vaatinut mukaan tutkimukseen useampia päiväkoteja, koska päiväkodin henkilökuntamäärät ovat täälläpäin suhteellisen pieniä.

Tämä päiväkotij sijaitsee lähellä pienen kylän keskustaa, ja on kylän ainut päiväkotij. Päiväkodissa on kaksi osastoa, joista toisessa ovat 5-6-vuotiaat sekä esikoululaiset, ja toisessa 3-4-vuotiaat. Päiväkodissa työskentelee 4 lastenhoitajaa ja 2 lastentarhanopettajaa sekä henkilökohtainen avustaja. Toinen lastentarhanopettajista toimii myös päivähoidon johtajana.

Ennen haastattelua olin sopinut puhelimitse päiväkodin johtajan kanssa tapaamisesta. Tapaamisen tarkoitus oli kysyä lupaa työtekijöiden haastatteluun ja sopia haastattelun ajankohdasta, aiheuttamatta haastateltaville työtekijöille stressiä, esimerkiksi vähäisen työtekijämäärän vuoksi, vaan sopisi heidän päivärutiineihinsa. Päiväkodin johtaja informoi etukäteen opinnäytetyöstäni ja haastattelunaiheesta, joten haastateltavat saivat etukäteen aikaa valmistautua haastatteluun. Haastattelutilanne oli rauhallinen, se toteutettiin päiväkodissa ennalta sovittuna päivänä ja huoneessa, jossa haastateltavat pystyivät keskustelemaan häiriöttä. Haastattelutilanne ja kesti noin tunnin verran. Nauhoitin haastattelun minidisc-soittimella. Kerroin haastatteliijoille, että haastattelu nauhoitetaan ja se on luottamuksellinen. Ilmoitin myös haastateltaville hävittäväni materiaalin sen analysoinnin jälkeen.

Tutkimusongelmiksi muotoutuivat seuraavat kysymykset:

1. Millaisia ajatuksia ja kokemuksia päiväkodin henkilökunnalla on lasten keskuudessa tapahtuvasta kiusaamisesta päiväkodissa?
2. Millaisia kiusaamistilanteita henkilöstö on kohdannut päiväkodin lasten välillä?

3. Millä tavalla lasten välistä kiusaamista voidaan henkilökunnan mielestä ennaltaehkäistä päiväkodissa?
4. Millaisia kehittämistarpeita/ideoita henkilökunnalla on päiväkodin lasten välisen kiusaamisen ennaltaehkäisyyn?
5. Millä tavalla henkilökunta puuttuu lasten välisiin kiusaamistilanteisiin?

3.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Laadullisen tutkimuksen perustana on todellisen elämän kuvaaminen. Elämän kuvaaminen on hyvin diverssiä ja tutkimusta tehtäessä on muistettava, että on mahdollisuus monenlaisiin tulkintoihin samasta ilmiöstä. Kvalitatiivisella tutkimuksella pyritään kuvaamaan todellista elämää ja tutkimuskohdetta tarkastellaan holistisesti. Oma arvomaailmamme ohjaa sitä, miten ymmärrämme tutkimiamme ilmiöitä ja laadullisessa tutkimuksessa on vaikeaa olla täysin objektiivinen, sillä tutkijalla on tutkimusaineistosta tietty teoriatieto jo olemassa. Laadullisen tutkimuksen tulokset ovat ehdollisia selityksiä ja tutkimuksella pyritään löytämään tai paljastamaan tosiasioita. (Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007, 157.)

Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa lähdetään siitä, että haastatteluaineisto nauhoitetaan ja myöhemmin kirjoitetaan auki tekstimuotoon eli litteroidaan. Haastatteluaineistossa esiintyvien teemojen kautta haastattelupätkiä voidaan eritellä vertaamalla haastatteluja haastateltavien mukaan. Taukojen havaitseminen sekä käytettyjen ilmaisu-
jen selvittäminen on tärkeää analyysin kannalta. Laadullisen tutkimuksen aineisto on määrälliseen verrattuna rikkaampaa sen moninaisten tulkintojen vuoksi, joita siitä voidaan tehdä. Tutkimuskysymyksillä on tärkeä rooli, kun halutaan selvittää aineiston sisältöä. Laadullisen tutkimuksen aineiston kerääminen, analysointi ja tulkitseminen toteutetaan osittain samanaikaisesti. Laadullisen aineiston piirteisiin kuuluu metodinen avoimuus eli analysointi tehdään aineiston ominaispiirteiden perusteella. (Räsänen 2005, 91–94.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa hankitaan tietoa suoraan ihmisiltä ja apuvälineinä voidaan käyttää kaavakkeita tai tehtäviä. Aineiston hankinnassa suositaan erilaisia haastatteluja ja havainnointia, esimerkiksi teemahaastattelua ja ryhmähaastattelua. Kohdejoukon valinta on tässä metodissa tärkeää, koska satunnaisotosmenetelmä ei sovellu laadul-

liseen tutkimukseen. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä ja esimerkiksi haastattelussa ilmenneet asiat käsitellään tapauskohtaisesti ja aineisto tulkitaan sen mukaan. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.)

Opinnäytetyössäni päädyin käyttämään laadullisia tutkimusmenetelmiä, koska pyrin työssäni kuvaamaan, minkälaisia kiusaamismuotoja päiväkodissa lasten keskuudessa on, ja mitä henkilökunta tietää kiusaamisesta. Tarvitsin tietoja suoraan ihmisiltä, ja pääsin syvemmälle aiheeseen haastattelemalla henkilökohtaisesti paikan päällä työskenteleviä henkilöitä.

Aineiston koolla ei ole kvalitatiivisessä tutkimuksessa juurikaan merkitystä, koska tutkimuksen tarkoituksena on ymmärtää tutkimuskohdetta, eikä saada tilastollisia tuloksia. Päätelmät eivät perustu yleistettävyyteen, vaan yksittäisen tapauksen tarkasteluun, jotta siitä havaittaisiin erityispiirteet, jotka näyttävät toistuvina ilmiönä. (Hirsjärvi ym. 2007, 176–177.)

Kvalitatiivista tutkimusta pidetään vapaamuotoisempana ja syvällisempänä kuin kvantitatiivista tutkimusta. Tutkimus perustuu usein järkeviin selityksiin ilmiöistä, joita aineistosta on noussut esiin. Tärkeitä asioita ovat laadullisessa tutkimuksessa aineistosta tehtävät teoreettiset yleistykset sekä yksityisestä yleiseen tehtävät päätelmät. (Räsänen 2005, 87.)

3.2 Teemahaastattelu ja tutkimusjoukon valinta

Haastattelu sopii tutkimusmenetelmäksi, kun vastaukset perustuvat yksilön omaan kokemukseen ja haastateltavilla on kokemuksia samankaltaisista tilanteista. Haastattelu soveltuu hyvin kokemuksen tutkimiseen ja kuvailemiseen. Haastattelun etuna on myös laajempi vastausten tulkinnan mahdollisuus kuin kyselyillä. (Hirsjärvi ym. 2007, 200.)

Teemahaastattelu on muoto joka sijoittuu lomake- ja avoimen haastattelun välimaastoon. Teemahaastattelussa tiedetään haastattelun aiheet etukäteen, mutta kysymyksillä ei ole tarkkaa järjestystä tai muotoa, vaan ne selkiytyvät haastattelun aikana. Tämä haastattelumuoto on yleinen kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisissä tutkimuksissa, koska se toimii laadullisen tutkimuksen lähtökohtiin perustuen. (Hirsjärvi ym. 2007, 199–203.)

Haastattelun muodoksi valitsin teemahaastattelun, jotta saisin haluamiini tutkimusongelmiin vastauksia, ja teemoittelemalla tutkimuskysymykset oli helpompaa haastattelun lomassa esittää täydentäviä kysymyksiä eri teemoihin liittyen. Tutkimuskysymykseni olivat melko avoimia, ja näin ollen niillä ei ollut tarkkaa muotoa, vaan kysymyksiä täytyi muotoilla hieman henkilökunnan kokemusten mukaan haastattelun lomassa. Teemat, joita tutkimuskysymykseni sisälsivät, pysyivät merkitykseltään samana koko haastattelun ajan, mutta kysymysten muotoa ja järjestystä piti muuttaa, koska haastattelun aiheet eivät edenneet teemoittain työntekijöiden vastauksien monimuotoisuuden vuoksi.

Haastattelut voidaan suorittaa yksilö-, pari-, tai ryhmähaastatteluina. Ryhmähaastattelu on tehokas, koska siinä on mahdollisuus kerätä tietoja usealta ihmiseltä yhtä aikaa ja haastateltavat ovat rennompia ja avoimempia kuin yksilöhaastattelussa. Ryhmän koko kannattaa rajoittaa pariin kolmeen henkilöön jo käytännön syistä, koska esimerkiksi nauhoitettaessa haastattelua useimpien äänet saattavat sekoittua keskenään. Ryhmästä on sekä hyötyä että haittaa; se voi auttaa väärinkäsityksissä tai –ymmärryksissä, tai se voi estää kielteisenä pidettyjen asioiden esiintulemisen. (Hirsjärvi ym. 2007, 205–206.)

Opinnäytetyössäni käytin ryhmähaastattelua, koska ryhmähaastattelu oli käytännössä päiväkodin puolesta järkevämpi järjestää, kuin yksittäiset haastattelut, jotka olisivat vaatineet enemmän aikaa henkilökunnalta. Valinta oli myös järkevä, koska haastateltavat tunsivat toisensa hyvin ja kykenivät näin ollen avoimeen keskusteluun sekä saivat myös toisiltaan apua muistamiseen ja tapahtuneiden tilanteiden jäsentelyyn. Kolme henkilöä oli mielestäni riittävä määrä haastateltaviksi, jotta pystyin erottamaan henkilöiden äänet nauhoituksista ja tilanne säilyi rennompana ja yksilöllisempänä ohjauksellisesti. En myöskään voinut ottaa haastatteluun enempää henkilökuntaa, koska päiväkodin työntekijöitä ei ollut mahdollista irrottaa haastatteluun enempää.

Tuomi ja Sarajärvi (2002, 76, 88) ovat sitä mieltä, että haastateltavat pitäisi valita harkintaa käyttäen ja tarkoituksenmukaisesti, koska tutkimukseen osallistuvilla haastateltavilla pitäisi olla tutkittavasta asiasta paljon tietoa ja käytännön kokemusta.

Valitsin haastateltaviksi kolme työntekijää, joista kahden piti olla lastenhoitajia ja yhden lastentarhanopettaja, mutta lastentarhanopettaja ei päässyt haastatteluun, joten haastatelin kolmea lastenhoitajaa. Yksi lastenhoitajista oli työskennellyt samassa työpaikassa yli

20 vuotta, ja kaksi muuta alle viisi vuotta. Kaikilla haastateltavilla oli kokemuksia ja näkemyksiä aiheeseen liittyen.

Tuomi ja Sarajärvi (2002, 75) kirjoittavat, että haastattelujen onnistumisen kannalta olisi hyvä, että haastateltavat saisivat tutustua kysymyksiin tai ainakin haastattelun aiheeseen ennalta. Käytännössä tämä toteutuu sopimalla haastatteluajasta, paikasta ja haastattelun tarkoituksesta haastateltavien kanssa.

Sovin haastattelusta päivähoiton johtajan kanssa noin viikkoa aiemmin, ja esittelin hänelle aiheen ja tutkimukseni pääkohdat. Johtaja kertoi haastateltaville myös samat asiat etukäteen, eli heillä oli aikaa valmistautua haastatteluun. Haastattelupaikan päivähoiton johtaja valitsi päiväkodista, koska se oli ainut tapa toteuttaa haastattelu päiväkodin henkilökunnan vähäisen määrän vuoksi.

3.3 Haastattelun analyysi

Analyysissä on tarkoituksena antaa johdonmukainen ja sanallinen kuvaus ilmiöstä jota tutkitaan. Tutkittava aineisto yritetään järjestää selkeästi ja tiivistä muuttamatta sen sisältöä, jotta tutkittavasta asiasta saataisiin tehtyä johtopäätöksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.) Aineistolähtöinen sisällön analyysi koostuu yleensä kolmesta vaiheesta; aineiston pelkistämisestä eli redusoinnista, ryhmittelystä eli klusteroinnista ja teoreettisten käsitteiden luomisesta eli abstrahoinnista.

Pelkistäminen on vaihe, jossa poistetaan tutkimukselle epäoleellinen tieto. Se voidaan tehdä joko pilkkomalla aineisto osiin tai tiivistämällä aineistoa. Pelkistämisessä esitetään tutkimustehtäviin vastaavia kysymyksiä kerätylle aineistolle. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111.) Opinnäytetyössäni etsin olennaisen tiedon pilkkomalla aineiston teemojen mukaisesti osiin. Jaoin aineiston neljään osioon, joiden sisältö vastasi asettamiini tutkimuskysymyksiin.

Ryhmittelyssä aineistosta yritetään etsiä erilaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Ilmaisut, jotka tarkoittavat samaa asiaa, voidaan luokitella ominaisuuksien, piirteiden tai käsitteiden mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112- 113.) Etsin aineistosta teemoittain yhtäläisyyk-

siä ja eroavaisuuksia, esimerkiksi kiusaamismuotoja käsittelevässä teemassa etsin fyysistä väkivaltaa tarkoittavia ilmauksia ja lajittelin ne samaan kategoriaan.

Kolmannessa vaiheessa eli abstrahoinnissa, on tarkoituksena erottaa olennainen tieto epäolennaisesta. Kun tämä onnistuu, niin saadaan aikaiseksi yhdistävä luokka, josta voidaan löytää vastauksia tutkimustehtäviin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 114- 115.) Abstrahoinnissa jätin pois tiedon, joka ei vastannut tutkimuskysymyksiini tai se oli muuten epäolennaista opinnäytetyöni kannalta. Tosiasiassa kaikki kolme vaihetta, redusointi, klusterointi ja abstrahointi, olivat mukana koko prosessin ajan. Löydettyäni vastauksia tutkimuskysymyksiini, vertasin aina vastauksia teoreettisiin lähtökohtiin ja aineistoon. Johtopäätökset jätin pohdintaosioon, koska halusin siellä myös vertailla opinnäytetyöni tuloksia toisiin tutkimuksiin.

4. TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tulososiossa olen nostanut esille opinnäytetyön kannalta tärkeimmät seikat. Etenen osiossa teemoittain ja kysymysten mukaan. Tuloksiin muotoutui kysymysten perusteella neljä eri pääteemaa, joihin sain vastauksia ja mielipiteitä.

4.1 Haastateltavien näkemykset lasten keskuudessa tapahtuvasta kiusaamisesta.

Päiväkodin henkilökunnan kokemukset pienten lasten kiusaamismuodoista liittyvät usein eristämiseen ja nimittelyyn. Päiväkodissa esiintyi myös lyömistä ja puremista sekä työntekijöille uusina kiusaamismuotoina sanallista uhkailua ja fyysisellä väkivallalla uhkailua. Lisäksi tietynlainen aseman tavoittelu kaveripiirissä etenkin poikien keskuudessa on henkilökunnan mielestä tavanomaista, ja se nähdään kiusaamisena. Henkilökunnan mukaan lasten kiusaaminen näyttäytyy taisteluna samoista tavaroista ja kaverista. Cacciatoren (2007 103–106) mukaan lapsi voi olla väkivaltainen, mikäli tunteet ottavat ylivallan. Myös tarvittava kiinnipitäminen tai lyönnin estäminen pitäisi tehdä rauhallisesti ja määrätietoisesti. Päiväkodin henkilökunta toimi, kohdatessaan lyömistä, juuri samalla tavalla, eli esti lyönnin ja sanoi lapselle että ei saa lyödä ketään.

”Sitte myös sitä nimittelyä vähän, että sanotaan tyhmäksi tai mitä muita ne käyttää, en muista yhtäkkiä mitä nimityksiä, mutta kuitenkin että nimitellään jollaki nimellä ja suljetaan pois leikistä.” (Haastateltava 1)

”Ja just sillai, että sitte toinenki innostuu nimittelemään, että niinku kaks saattaa nimitellä sitä yhtä ja koitetaan saaha se pois.” (Haastateltava 2)

”No tuota, jos on kolme, ne kaks yrittää sulkea sen yhen sieltä pois leikistä. Että kyllä mä nyt ainaki semmosta oon huomannu, että kaks liittoutuu yhtä vastaan sitte, että ei oteta tuota, tuo ei saa tulla.” (Haastateltava 1)

”... Seurataan koko ajan, koska pienemmillä saattaa vielä joskus olla sitä lyömistä ja semmosta puremistakin.” (Haastateltava 1)

”Isä tuli sanommaan, että lapselle on sanottu, toinen tyttö sanonu, että miite se oli, että pisttää tikarilla. Ja niit oli kaks tappausta semmosta, että tosiaan rajusti oli se tyttö sanonu tälle toiselle tytölle. Siitä keskusteltiin sitte siitä aiheesta.” (Haastateltava 3)

”No ehkä nämä musta oli ainaki uusia, nämä ampumisen uhkaamiset tavallaan. Niinko että mejän isä ottaa pyssyn ja amppuu. Aikasemmin en oo kuullu, että se oli mulle ainaki ihan uutta.” (Haastateltava 1)

”Onko ikkään ollu semmosta pitkäkestosemppaa, että jotaki ois kiusattu?”

”No viimevuonnahan seurattiin sitä ruokapöytä tilannetta, ku toinen tyttö sano toiselle että häntä ei saa kattua. Selvitettiin se sitten ja sanottiin, että eihän sitä ihmistä voi määrätä minne se niitä silimänsä liikuttaa.” (Haastateltava 3)

Haastateltavien mielestä kiusaajat päiväkodissa lasten keskuudessa ovat usein fyysisesti kookkaampia tai lapsiryhmän vanhimpia. Kiusaaja on vallanhaluinen ja voimakas persoonana joka haluaa joskus myös määrätä leikin kulkua. Kiusaamisen kohteeksi joutuvat pienemmät ja nuoremmat, koska heiltä puuttuu vielä kyky yhteisleikkiin. Kiusaajat ovat haastateltavien mukaan 5-6 vuotiaita, mutta osa neljän vuoden ikäisistäkin osaa kiusata. Kolmevuotiaat ja sitä nuoremmat eivät vielä ymmärrä kiusaamisen käsitettä. Pojilla kiusaaminen on yleisemmin fyysistä kiusaamista sekä suurempaa toimintaa kuin tytöillä. Tyttöjen kiusaaminen on enemmän henkistä kiusaamista, kuten leikistä pois sulkeamista tai kahden keskistä kuiskuttelua. Päiväkoti-ikäiset eivät haastateltavien mielestä vielä kiusaa juurikaan ulkonäöstä tai vaatetuksesta.

”Monesti tuntuu että se on se issoin lapsi joka niinku alottaa, elikkä tavallaan niinku vanhin siitä porukasta. Jos on vaikkapa kolme – viisvuotiaita, nii se viisvuotias ehkä herkemmin alottaa sitte sen, että ei oteta vaikkapa tuota pienimpää. Tai... Tai sitte muuten semmonen vahva hahmo, joka haluaa niinku vähä pomottaa.” (Haastateltava 1)

”No ehkä pienemmällä on sitte vielä se, että ku ne ei vielä, niillä ei oo niitä taitoja oikein siinä leikissä että ne ossais niinku olla mukana, nii se joutuu sen takia ulos, ku ei niinku ossaa sitä sammaa leikkiä mitä toiset haluais, että ne vähä niinku söheltää sielä seassa ja rikkoo sitä leikkiä. Sitte joutuu siitä ulos ja tulee huutamaan, että aituinen että nuo kiusaa ja ei ossaakaan ryhtyä siihen sammaan leikkiin.” (Haastateltava 1)

”Nelivuotiastaistaki osa ehkä jo vähä ossaa sillai niinku, mutta kolmevuotiaat ei vielä ymmärrä.” (Haastateltava 1)

”Pojilla ehkä on enemmän fyysistä kiusaamista mitä tyttöillä.” (Haastateltava 2)

”Joo määki oon sitä mieltä että tytöt herkemmin sulkee niinku leikistä pois. Pojat saattaa niinku vaikka mennä rikkomaan toisen leikin päästäkseen siihen. Että nill on suurempaa toimintaa. Tyttöillä on ehkä vielä

enempi sitä, että ei oteta tuota, tai halutaan leikkiä kahestaan. ” (Haastateltava 1)

”Päiväkoti-ikäisillä ei vielä ehkä oo siitä niinku ulkonäöstä, sitä että kato minkälaiset vaatteet, kato onpa lihava, tai jotaki. Että se on vasta sitte kouluiästä, että täällä ei oo semmosta.” (Haastateltava 2)

4.2 Keinoja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn

Kaikki haastateltavat näkivät erilaiset ryhmän jakamiset hyvänä keinona ennaltaehkäistä päiväkodissa lasten keskuudessa tapahtuvaa kiusaamista. Haastateltavat kertoivat, että lapsiryhmissä lapset jaetaan ryhmiin sen mukaan, kuinka he tulevat toistensa kanssa toimeen. Työntekijät seuraavat miten lapset tulevat keskenään toimeen, ja keskustelevat keskenään, jos ovat huomanneet jotain poikkeavaa käytöstä lasten välillä. Jos jotkut lapsista eivät tule keskenään toimeen, niin heidät pyritään laittamaan jatkossa eri ryhmiin mahdollisuuksien mukaan. Ryhmien jakaminen pienemmiksi ryhmiksi rauhoittaa ja ennaltaehkäisee kiusaamista. Lapsen kehityksen mukaiset leikit sekä suunnilleen saman ikäiset leikkikaverit auttavat myös kiusaamisen ehkäisyssä. Yksi keino on myös se, että työntekijät oppivat tuntemaan lapset ja heidän erityispiirteensä. Pieni päiväkotijoukko ja pienet ryhmät olivat haastateltavien mielestä sinällään ennaltaehkäiseviä toimia. Lasten tullessa päivähoitoon heille pyritään opettamaan mahdollisimman pian yhteiset ”pelisäännöt”. Myös Dunderfelt (1995 219) kirjoittaa, että leikki-ikäisen kehitystehtäviin kuuluu opetella ympäristön säännöt ja käyttäytymistavat.

”Vähä jaetaan sitä porukkaa. Jos on tämmönen ryhmä joka saattaa tämmöstä aiheuttaa, katottaa vähä kenelle kukaki sopii, ettei tulis riittää.” (Haastateltava 3)

”Tavallaa oppii tuntemaan lapset kuka keneki kanssa niinku vois pärjätä ja kenellä ei tulis niin paljo. Vähä niinku työntää menemään eri paikkoihin ja eri ryhmiin ja seurailee sitte sitä sillai. Sitä jonku verran voi, mutta ainahan se ei välttämättä onnistu, että ei halua mennäkö siihe ryhmään mihin on sovittu, mutta kuitenkin pyrkimys siihe, että ois vähäsen kontrollia.” (Haastateltava 1)

”Ei oo erillistä palaveria pietty, mutta kyllä me tuolla toimistossa sitte poristaan, jos jottai erityista on ollu. Ja ulukona seurataan niitte leikkejä ja niitä käyää läpi niitä tilanteita sielä.” (Haastateltava 1)

”Nii ja sitte meillähän on tosiaan tässä isompia, nii me on annettu sitte pitempään leikkiaikaa, että ne keskittyä sitte ku ne ottaa jonku leikin, että

ne pitemppää sitte leikkii sitä sammaa leikkiä. Että se ei oo sitte sitä, että juoksee paikasta toiseen paikkaan. Rauhotetaan sitä tilannetta muutenki.” (Haastateltava 3)

”Kyllähän se keskennään puhuttiin sillai että kaikki tietää sen asian. Että nämä pojat on nyt sillai erotettu leikkimään, että pitää seurata että leikkivät erillään, kuin pitkä aika se oli sitte.” (Haastateltava 1)

”Meillä ainaki pienempien kans sen kyllä huomaa, ku ne siellä alakkaa se itku välittömästi. Et sieltä tulee aina joku kertommaan aikuiselle. Kertoo joka asian melkeinpä mitä sattuu, niin että ne kyllä tulee sanommaan. Että ei sitä varmmaan salassa pääse tapahtummaan, että aituinen tuo kiusaa, tuo ei ota leikkiin, tuo nimittellee, että ne tulee kyllä reilusti sanommaan. Että en usko että jää piilloon, että ylleensä me pyrittään siihe että ne onki sillai vähä niinku näkyvillä kaikki. Että ei mennä iha suljettujen ovien taakse. Seurataan koko ajan.” (Haastateltava 1)

”Ainaki tosi hyvä, että tää on sillai pieni päiväkoti. Pienet ryhmät, paremmin hallitavissaki se osasto.” (Haastateltava 3)

”No siihe heti mennään ja sanotaan, että ei saa. Että semmosta ei täällä suvaita ja kettään ei lyyä, ei saa tehdä niin.” (Haastateltava 1)

4.3 Kiusaamiseen puuttuminen

Parhaimpana puuttumiskeinona lasten väliseen kiusaamiseen haastateltavat pitivät nopeaa puuttumista kiusaamiseen sekä suoraa viestiä kotiin tapahtuneesta. Tärkeäksi asiaksi muotoutui myös keskustelu kiusaajan ja kiusatun kanssa sekä soveliaan käyttäytymismallin opettaminen kiusaajalle. Cacciatore (2007, 108–110) mainitsee, että lapselle tulee kertoa tarkasti, mitä hän teki väärin ja miksi, sekä miten lapsen olisi pitänyt toimia. Tässä päiväkodissa yhtenä kiusaamiseen puuttumisen muotona on lastentarhanopettajan keskustelu kiusatun ja kiusaajan vanhempien kanssa tilanteesta. Työntekijöiden mielestä vanhempain ehdottama puuttumiskeino, jossa lapset eriytetään toisistaan, ei aina ole hyvä keino, sillä lasten sosiaalisen kasvun kannalta heidän olisi opittava tulemaan toimeen kaikkien lasten kanssa. Cacciatore (2007, 112–113) toteaa myös, että lapsen minäkuvaa tulisi tukea positiivisten asioiden kautta sekä aikuisen tulisi panostaa myös erilaisuuden ja yksilöllisyyden hyväksymiseen. Tässä suhteessa työntekijät tässä päiväkodissa ovat samoilla linjoilla Cacciatoren kanssa siitä, että lasten olisi hyvä opetella tulemaan toimeen kaikkien kanssa, eikä lapsia tulisi eriyttää kovin vähäisten syiden vuoksi. Lasten kahdenkeskisten riitatilanteiden selvittelyn jälkeen työntekijät puhuttavat kiusaamistilanteissa olleita lapsia kaikkien kuullen, että toisetkin lapset oppisivat mikä

on sallittua, ja mikä ei. Kuten erään haastateltavan mukaan anteeksipyyttäminen on tärkeää tehdä, myös Cacciatore (2007, 118–119) painottaa sen opettamista ja tärkeyttä.

”Tärkein keinohan se on, että puututtaa heti ku sitä havaitaan ja sitte, että se mennee suoraan se viesti myös kottiin, sitte jos jotaki hankallaa on.” (Haastateltava 1)

”Kyllähän sitä lasten kans sillai keskustellaan, ku niitä tilanteita tulee nii puhutetaan, että miksi teit ja minkä takia ja kaikki pittää ottaa leikkiin. Niinku sanotaan ja selitetään sitä asiaa, että ja semmonen kahenkeskinen juttelu ehkä on se tehokkain mun mielestä. Että ottaa ihan erilleen, juttelee kahestaan, koittaa perustella asiaa ja kysyä lapsen mielipietä, että mistä se riita tuli ja miksi teit niin. Ja että se ainaki on hyvä keino sitte pysäyttää se lapsi miettimmään sitä asiaa.” (Haastateltava 1)

”No tuolla oli kahen pojan välillä, nii siinä oltiin niinku vanhempien kans juttusilla. Ei ollu niinku erillistä, tai no sen toisen tavallaan, niinku sen kiusatun pojan vanhemmat oli täällä silloisen lastentarhanopettajan kans keskustelemassa.” (Haastateltava 2)

”Kyllä se mennee ihan käytännön pohjalta, että joka aina näkkee se sitte selvittää sen tilanteen. Kai se on se puhuttelu se ensimmäinen, otetaan ensinnä selville molemmilta, että mitä on tapahtunu. Neuvotellaan se tilanne ja anteeksipyydätetään.” (Haastateltava 1)

”Kai se se keskustelu sitte aina se paras keino on selvittää tilanteet mistä puhutetaan, ja lapset puhutetaan sitte kaikkien kuullen.” (Haastateltava 1)

”Seki oli se yks juttelu. Minä siinä olin, niin sitte oli tämä jolle oli sanottu ja hänen isä, ja sitte tämä joka oli sanonu, nii kyllä huomaa, että sillä oli vaikutus, ku tämän toisen isä oli paikalla.” (Haastateltava 3)

5. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Kerätyn aineiston pohjalta tehdyt johtopäätökset ovat tutkimuksessa tärkeitä asioita, koska niihin on haluttu päästä jo tutkimuksen alkuvaiheessa. Tulokset, joita tutkitaan, täytyy selvittää ennen tulkitsemista. Tuloksista pitää analysoinnin jälkeen yrittää laatia synteesejä. Synteeseiden tehtävänä on koota pääseikat ja antaa vastaukset tutkimuskysymyksiin. Synteeseihin perustuvat esimerkiksi johtopäätökset. (Hirsjärvi ym. 2007, 229–230.)

Johtopäätöksissä vertailen tutkimustuloksia ”kiusaavatko pienetkin lapset?” julkaisun kanssa. Vertailen sekä yhdenmukaisuuksia että samankaltaisuuksia. Pohdinnassa mietin minkä takia tietyt asiat erosivat, ja tietyt asiat olivat yhdenmukaisia. Mietin myös opinnäytetyöni hyödynnettävyyttä jatkossa, sekä sen onnistumista. Pohdin myös tässä osiossa tutkimuksen luotettavuutta ja eettisyyttä.

5.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kun puhutaan laadullisesta tutkimuksesta, on usein kyse objektiivisesta tiedosta ja totuudesta. Luotettavuuteen suhtaudutaan usein totuuden luonteen mukaan. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää erottaa toisistaan havaintojen puolueettomuus ja luotettavuus. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 131- 134.)

Tutkimusprosessin tarkka kuvaus lisää omalta osaltaan tutkimuksen luotettavuutta. On esimerkiksi tärkeää kertoa haastattelupaikasta, haastattelun tunnelmasta ja muista erityistekijöistä. Päätelmät, joita tutkija opinnäytetyössään tekee, on pystyttävä perustelemaan uskottavasti. (Hirsjärvi ym. 2007, 232–233.)

Tuomi ja Sarajärvi (2002, 135–138) ovat sitä mieltä, että arvioidessa luotettavuutta tulee ottaa huomioon useita eri tekijöitä. Tutkimuksesta tai opinnäytetyöstä on tiedettävä kohde ja tarkoitus, eli toisin sanoen mitä ollaan tutkimassa ja miksi. Paljon huomioitavaa liittyy myös aineiston keräämisvaiheeseen, kuten menetelmään ja tekniikkaan. On tärkeää myös huomioida miten tiedonantajat valittiin, ja miten heidän tietosuojasta pidetään huolta. Luotettavuuden arviointiin voi käyttää myös aikataulua, aineiston analyysiä

ja tutkimuksen raportointia. Opinnäytetyössäni luotettavuutta lisäsivät rauhallisen paikan valinta ja rento ilmapiiri. Kerroin haastateltaville tarkasti haastattelun kulun, ja juttelin myös muista asioista ennen varsinaista haastattelua. Pysin valitsemaan haastateltavia eri osastoilta päiväkodista, sekä myös ikäjakaumaltaan eri-ikäisiä, koska mielestäni oli hyvä, että kokeneempi ja kokemattomampi kohtaavat haastattelun muodossa. Kerroin myös haastattelijoille tuhoavani aineiston, ja sen, että henkilöitä ei voi tunnistaa tekstistä.

Pohjolan (2007) mukaan eettisyys tulee huomioida tutkimuksessa koko prosessin ajan. Eettisyys ei ole vain yksi asia, vaan sitä on tarkasteltava monesta eri näkökulmasta. Tutkimuksessa olevien ihmisten tietosuoja on varmistettava, ja kaikissa valinnoissa tulee kunnioittaa tutkimuksessa olevien ihmisten oikeuksia. Omassa työssäni varmistin haastateltavien anonymiteetin käyttämällä haastattelussa saamiani tietoja vain omaan tutkimukseen sekä purkuvaiheessa varmistin ettei kukaan muu voi kuulla nauhoituksia. Hävitin myös aineiston tietokoneelta, papereista ja nauhoituslaitteelta tutkimuksen päätyttyä.

5.2 Johtopäätökset

Haastattelusta ilmenee, että yleisimpiä kiusaamismuotoja lasten keskuudessa päiväkodissa työntekijöiden mielestä ovat eristäminen, nimittely, uhkailu, aseman tavoittelu ja jossain määrin myös fyysinen väkivalta pienempien lasten kohdalla. Fyysisiksi väkivalaksi mainitaan pureminen ja lyöminen.

Kirves & Stoor-Grenner (2010, 42) julkaisussa ”Kiusaavatko pienetkin lapset?”, pienten lasten keskuudessa ilmenee tavaltaan samoja kiusaamismuotoja, kuin opinnäytetyössäni. Yleisimpinä muotoina näyttäytyi ryhmästä poissulkeminen ja uhkailu. Fyysisiä väkivallan muotoja oli enemmän kuin omassa opinnäytetyössäni, esimerkiksi potkiminen, nipistely ja repiminen.

Päiväkoti, jonka valitsin tutkimuskohteeksi, on melko pieni, joten kiusaamista lasten keskuudessa voi esiintyä siellä myös tämän seikan takia vähemmän. Toisaalta pienemmässä päiväkodissa on myös helpompi puuttua lasten välisen kiusaamisen ehkäisyyn ja kiusaamiseen, koska ryhmäkoot ovat pienemmät ja työntekijät pystyvät seuraamaan ja

tarkkailemaan lasten käytöstä paremmin kuin suurissa päiväkodeissa ja suurissa ryhmissä.

Kiusaaja päiväkodin lasten keskuudessa on haastateltavien mielestä usein kookkaampi ja vahvempi sekä myös lapsiryhmän vanhimmasta päästä. Kiusaaja on persoonana valtanhaluinen ja voimakas persoona, joka haluaa myös usein määritellä mitä leikitään, missä leikitään ja ketä otetaan leikkiin mukaan. Haastateltavat ovat yhtä mieltä siitä, että kiusaajat ovat yleensä 4-6 vuotiaita, ja heidän mielestään sitä nuoremmat eivät vielä ymmärrä kiusaamisen käsitettä. Sukupuoliset erot kiusaamisessa näkyvät poikien suurempana ja fyysisempänä kiusaamisena sekä tyttöjen sanallisena ja psyykkisenä kiusaamisena. Tytöt kiusaavat leikistä poissulkemisen keinoin sekä kuiskutteleamalla että tuijottamalla. Ulkonäöstä johtuvaa kiusaamista ei haastateltavien mielestä ole vielä päiväkotikäisillä lapsilla.

Kirveen ym.(2010) julkaisemassa tutkimuksessa kiusaajan fyysiset ominaisuudet eivät ole merkittävässä asemassa kiusaamisen suhteen, kun taas omassa haastattelussani työntekijät ovat sen sijaan sitä mieltä, että myös niillä on vaikutusta kiusaamiseen. Opinnäytetyössäni haastateltavat havaitsivat, että poikien kiusaaminen on erilaista kuin tyttöjen kiusaaminen. Tämä seikka tulee myös esille Kirveen ym.(2010) julkaisussa, jossa todetaan, että poikien kiusaaminen on enemmän fyysistä, ja tyttöjen kiusaaminen psyykkistä. Toisaalta Kirveen ym. (2010) mukaan poikien kiusaamisessa psyykkinen kiusaaminen ilmenee eristämisenä.

Silmiinpistävää oli, ettei Kirveen ym.(2010) tutkimuksessa ollut mainintaa, että lapsen fyysisellä koolla olisi ollut merkitystä kiusaamisessa. Tutkimassani päiväkodissa haastateltavien näkemykset kuitenkin viittasivat siihen, että kiusaajat olivat usein myös fyysisesti ryhmän kookkaimpia ja vahvimpia. Kirveen ym.(2010) ei varsinaisesti tutkittu kiusaajan profiilia, tai sitä millainen kiusaaja on fyysisiltä ominaisuuksiltaan.

Parhaana kiusaamisen ennaltaehkäisyn keinona päiväkodissa lasten keskuudessa tapahtuvassa kiusaamisessa haastateltavat pitivät ryhmien jakamista pienempiin ryhmiin päivän aikana, siten että keskenään toimeen tulevat lapset ovat samoissa ryhmissä. Tärkeänä seikkana on myös jatkuva lasten tarkkailu ja seuranta, jotta työntekijät tietävät ketkä lapsista tulevat kenenkin kanssa toimeen, joka myös mahdollistaa nopean puuttumisen mahdollisiin kiusaamistilanteisiin. Haastateltavien mukaan lapsen kehityksen mukaiset

leikit sekä suunnilleen saman ikäiset leikkikaverit auttavat myös kiusaamisen ehkäisyssä. Pieni päiväkoti ja sitä kautta pienet ryhmäkoot sekä lasten hyvä tunteminen auttavat sinällään vähentämään ja ehkäisemään kiusaamista. Myös ”yhteisten pelisääntöjen” opettaminen lapselle mahdollisimman pian hänen tultuaan päiväkotiin, tukee kiusaamisen ehkäisyssä. Lasten tarkkailu, leikkien havainnointi ja ohjaaminen ovat asioita, jotka aikuisen tulee muistaa päiväkodissa. On tärkeää myös tunnistaa lasten väliset vuorovaikutussuhteet, jotta voi ennaltaehkäistä kiusaamista. (Kirves ym. 2010, 47–48.)

Pienemmät ryhmäkoot sekä lasten jakaminen pienempiin leikkiryhmiin nousivat suurimmaksi ennaltaehkäisyn muodoksi haastateltavien mielestä. Haastateltavat ovat ryhmien jakamisella mahdollistaneet itselleen paremman tilaisuuden seurata lasten leikkiä, ja tältä osin ennaltaehkäistä sekä puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa kiusaamiseen. Myös Kirveen ym. (2010 47–48) tutkimuksessa todetaan, että aikuisen olisi hyvä olla lasten leikeissä mukana seuraamassa leikkitilanteita, jotta voisi nähdä kiusaamistilanteen, mikäli sellaista tapahtuu sekä puuttua siihen.

Haastateltavat ovat kokeneet päiväkodissa parhaaksi puuttumiskeinoksi lasten väliseen kiusaamiseen pikaisen puuttumisen sekä välittömän viestin vanhemmille. Tärkeänä haastateltavat pitävät keskustelua kiusaajan ja kiusatun kanssa sekä oikean käytöksen mallin opettamista kiusaajalle. Puuttumisen keinona haastateltavat käyttävät myös yhteistä keskustelua koko lapsiryhmän kanssa kiusaamistilanteesta. Kirveen ym. (2010 43–46) julkaisussa keskeisimmäksi asiaksi puuttumisessa lasten keskuudessa tapahtuvaan kiusaamiseen nousi keskustelu lasten kanssa. Päiväkodin henkilökunnan on tärkeää olla yhteydessä lasten vanhempiin, ja olla samoilla linjoilla vanhempien kanssa kasvatuseriaatteista ja arvoista. Vanhempien tulisi saada myös tietoa lapsensa ryhmässä toimimisesta mahdollisimman varhain sekä neuvoa ja opastusta kasvatusasioissa.

Myös Cacciatore (2007, 108–110) on samalla linjalla työntekijöiden kanssa oikean mallin opettamisesta lapsille, eli lapselle tulee kertoa miten olisi pitänyt toimia tietyssä tilanteessa. Haastateltavat kertoivat myös, että vanhempien läsnäololla oli merkitystä positiiviseen suuntaan, mikäli vanhemmat olivat paikalla lasta kiusaamisesta puhutettaessa. Kasvatuskumppanuus toimii tältä osin tutkimassani päiväkodissa, ja heidän kertomaansa nojaten voisi vanhempien ottaminen mukaan kiusaamisen jälkeiseen keskusteluun olla hyvä keino kiusaamisen ehkäisyssä ja puuttumisessa. Eräs haastateltavista kertoi, että kiusatun lapsen isän ollessa mukana kiusaamistilanteesta keskusteltaessa, oli

lapsi ymmärtänyt ja ollut pahoillaan tapahtuneesta paremmin kuin pelkästään työntekijän puhuttaessa lasta.

5.2 Pohdinta

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tutkia päiväkodissa lasten keskuudessa tapahtuvaa kiusaamista henkilökunnan kokemusten kannalta. Tutkin millaista kiusaamista päiväkodissa lasten keskuudessa esiintyy, millaisia muotoja kiusaamisella on, miten kiusaamiseen puututaan ja miten henkilökunta voisi ennaltaehkäistä sitä.

Tutkimukseni osoitti, että kiusaamisen muodot tässä päiväkodissa ovat samankaltaisia Kirveen ym. (2010) tutkimuksen kanssa. Kuitenkin haastateltavat opinnäytetyössäni mainitsivat aseilla ja väkivallalla uhkaamisen uutena ilmiönä. He pohtivat myös olisiko tietokoneilla ja videopeleillä tai televisio-ohjelmilla mahdollisesti yhteyttä näihin asioihin. Metsästyksen vaikutus oli myös esillä keskusteluissa, mutta toisaalta ennenkin on metsästetty, eikä silloin ole ollut sellaisia uhkauksia. Sinkkonen (2008, 161–162) esittää myös kirjassaan ” Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun? ”, huolensa tietokonepelien vaikutuksesta lasten kasvuun ja hyvinvointiin. Yhä nuoremmat lapset pelaavat tietokonepelejä, jotka ovat kiellettyjä alle 18-vuotiailta, eivätkä pysty käsittelemään vielä sen ikäisinä pelien aiheuttamaa ahdistusta ja ärsykyttä. Väkivaltapelit lisäävät lasten aggressiivista ajattelua ja heikentävät lasten empatiataidon kehittymistä.

Haastatteluissa mieleeni jäi asia jonka haastateltavat ilmaisivat useaan kertaan. He miettivät olisiko maaseudun pienemmällä ryhmällä ja pienemmällä päiväkodilla vaikutusta kiusaamisen esiintyvyyteen lasten keskuudessa. Työntekijät olivat itse sitä mieltä, että pienet ryhmäkoot ennaltaehkäisevät kiusaamista ja helpottavat myös lasten seurantaa. Työntekijöiden mielestä vanhempien ehdottama kahden lapsen eriyttäminen eri ryhmiin ei ole aina hyvä tapa, vaan heidän mielestään lasten tulisi oppia tulemaan toimeen kaikkien kanssa, sillä se lisäisi sosiaalisen kasvun oppimista.

Oma ammatillisuuteni kehittyi monessa määrin. Opin ensinnäkin tekemään haastattelun ja myös purkamaan sen, ja poimimaan siitä olennaiset asiat. Opin myös etsimään oikeanlaista tietoa, ja huomasin, mikä tieto on relevanttia, ja mikä ei. Sain myös paremman käsityksen päiväkotityössä, ja opin tietämään miten tärkeää on tuntea teoriaa lapsen

kasvun ja kehityksen kannalta. Vanhempien ja aikuisten tärkeä tehtävä on opettaa lapsille moraal- ja tapakasvatusta. Tärkeänä seikkana koin myös sen, miten tärkeää varhaiskasvatuksen merkitys on, ja miten tärkeässä asemassa varhaiskasvatuksen työntekijät ovat lasten kasvatuksessa.

Lapsen vanhempien ja kasvattajien tulisi auttaa lasta purkamaan aggression tunteet oikein (Sinkkonen 1998, 67–68). Toisaalta päiväkodissa aggression tunteita voi purkaa urheilullisissa peleissä, mutta myös vanhempien tulisi auttaa lasta purkamaan aggression tunteita kotona. Vanhempien tulisi myös opettaa lasta sietämään turhautumisesta johtuvat aggressiot.

Lapsen koti ja perhetilanne tulisi myös ottaa huomioon kiusaamiseen puututtaessa. Olisi hyvä pohtia millainen kodin ja vanhempien tilanne on eli onko kotona jokin asia sellainen, joka saa lapsen käyttäytymään väkivaltaisesti tai huonosti toisia kohtaan. Vanhemmat eivät välttämättä halua myöntää, että lapsen ongelmat johtuisivat perheen ongelmista, eivätkä osaa nähdä lapsen turvattomuutta samalla lailla kuin ammattikasvattajat. Lapsi saattaa pyrkiä negatiivisella käytöksellä hakemaan vain huomiota aikuisilta päiväkodissa, jos ei sitä kotonaan saa.

Tutkimukseni onnistui omasta mielestäni siinä, että tutkimustuloksia löytyi haastattelusta, ja ne olivat myös vertailukelpoisia toiseen tutkimukseen. Tätä opinnäytetyötä olisi hyvä jatkaa tutkimalla vielä tarkemmin perheen ja ryhmäkokojen sekä kiireen ja vanhempien läsnäolon vaikutusta kiusaamiseen lasten keskuudessa päiväkodissa.

Kiusaamisesta on ollut mediassa melko paljon kirjoituksia ja julkaisuja kautta aikain. Koulukiusaaminen ja työpaikkakiusaaminen otetaan herkästi puheeksi, mutta pienten lasten keskuudessa oleva kiusaaminen on jäänyt huomiotta. Ääritilanteet, kuten kouluampumiset ja nuorten henkilöiden tekemät kauhutyöt nostavat asiat hetkellisesti esiin, mutta olisi olennaisen tärkeää, että puututtaisiin pienten lasten keskuudessa tapahtuvaan kiusaamiseen ja sen ehkäisemiseen. On itsestään selvää, että mitä pidemmän aikaa ja mitä varhaisemmassa vaiheessa kiusaaminen alkaa sitä vakavampia traumoja ja haittavaikutuksia se ihmiselle aiheuttaa. Aikuinen voi omalla esimerkillään opettaa lapselle toisen kunnioittamista ja arvostamista sekä tapoja ja sääntöjä. Kun seurataan lapsen käytöstä, tulee epäasialliseen käytökseen puuttua mahdollisimman varhain.

LÄHTEET

- Cacciatore, Raisa 2007. Aggression portaat. Opetushallitus
- Dunderfelt, Tony 1995. Elämänkaaripsykologia. WSOY, Porvoo.
- Hamarus, Päivi 2008. Koulukiusaaminen huomaa, puutu, ehkäise. Päivi Hamarus ja Kotimaa-yhtiöt Oy/Kirjapaja, Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.
- Höistad, Gunnar 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Kirjapaja Oy, Helsinki.
- Järvinen, Mervi & Laine, Anne & Hellman-Suominen, Kirsi 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Kirjapaja, Helsinki.
- Kirves, Laura & Stoor-Grenner, 2010. Kiusaavatko pienetkin lapset? Mannerheimin lastensuojeluliiton julkaisu, Helsinki.
- Olweus, Dan 1992. Kiusaaminen koulussa. Otava, Helsinki.
- Pohjola, Anneli 2007. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari Erkki (toim.). Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Tammi, Helsinki.
- Salmivalli, Christina 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Gaudeamus, Helsinki.
- Salmivalli, Christina 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen. PS-kustannus, Jyväskylä
- Sinkkonen, Jari 1990. Pienistä pojista kunnan miehiä. WSOY, Juva.
- Sinkkonen, Jari 1998. Lapsen kanssa hyvinä ja pahoina päivinä. WSOY, Juva.
- Sinkkonen, Jari 2008. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun? WS Bookwell OY, Juva.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Räsänen, Pekka 2005. Havaintojen mittaus ja aineiston jäsentämisen metodologia. Teoksessa Räsänen, Pekka & Anttila, Anu-Hanna & Melin, Harri (toim.). Tutkimusmenetelmien pyörteissä. WS Bookwell Oy, Juva.

LIITTEET

Liite 1

Liite 1. Kysymys haastatteluun

1. Millaisia ajatuksia ja kokemuksia päiväkodin henkilökunnalla on lasten keskuudessa tapahtuvasta kiusaamisesta päiväkodissa?

– Millaista kiusaamista esiintyy?

– Minkälaisia syitä kiusaamiseen liittyy?

– Ovatko kiusaajat sosiaaliselta kehitystasoltaan missä vaiheessa?

– Onko kiusaajia yleensä monta?

2. Millaisia lasten välisiä kiusaamistilanteita henkilöstö on kohdannut päiväkodissa?

– Onko kiusaajalla tiettyjä ominaisuuksia?

– Onko kiusatulla tiettyjä ominaisuuksia?

– Kiusaavatko kaiken ikäiset lapset?

– Onko tyttöjen ja poikien välisessä kiusaamisessa eroja?

3. Millä tavalla henkilökunta voisi omasta mielestään ennaltaehkäistä päiväkodissa tapahtuvaa lasten välistä kiusaamista?

– Onko asiasta keskusteltu paljon?

– Yksilötason ehkäisy?

– Ryhmätason ehkäisy?

– Millaisia asioita lapselle tulisi opettaa, ettei lapsi kiusaisi?

4. Millaisia kehittämistarpeita/ideoita henkilökunnalla on päiväkodin lasten välisen kiusaamisen ennaltaehkäisyyn?

5. Millä tavalla henkilökunta puuttuu lasten välisiin kiusaamistilanteisiin?

– Miten kiusaamisen huomaa?

– Onko jokin tietty malli miten toimitaan kiusaamistilanteessa?

– Miten kiusaajaa puhutellaan tai mitä häneltä vaaditaan?

– Miten ollaan yhteydessä kotiin? Vanhempien kanssa tehtävä työ?

Liite 2. Tutkimuslupa



TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Olen Toni Saari ja opiskelen Kemi-Tornion ammattikorkeakoulussa sosiaali- ja terveysalalla sosionomiksi (AMK). Haen tutkimuslupaa haastatellakseni päiväkodin henkilökuntaa opinnäytetyötäni varten. Opinnäytetyöni käsittelee päiväkotikiäisten lasten kiusaamista ja haluaisin saada tietoa kiusaamisesta teidän päiväkodistanne. Saamani aineiston säilytän nauhurilla ja litteroin sen myöhemmin omalle tietokoneelleni. Litteroituani aineiston, poimin siitä tärkeimmät tutkimustani hyödyntävät kohdat opinnäytteeseeni ja sen jälkeen hävitän litteroidun materiaalin sekä nauhoitetun materiaalin. Noudatan työssäni tutkimuseettisiä periaatteita eikä työstäni voi tunnistaa ketään henkilöä henkilökohtaisesti. Muutan työhöni työntekijöiden nimet. Päiväkotinne saa halutessaan opinnäytetyöni suoraan minulta, muussa tapauksessa se löytyy verkkoversiona opinnäytetyö tietokannasta osoitteesta www.theseus.fi

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Toni Saari".

Toni Saari

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Jaana Pelt".

JAANA PELT

Iisalmentie 1255

92620 Piippola

Opinnäytetyön ohjaajat

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Sari Leppälä".

Sari Leppälä

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Raimo Vähänikkilä".

Raimo Vähänikkilä

sari.leppala@tokem.fi

raimo.vahanikkila@tokem.fi